

הַלְכַתָּא לְמִשִּׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

תוכן

- א. על כל סוכה וסוכה אומרינן לו הרי מזון והרי מים ... בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך.....1
- ב. ומאימתי מטמא בגדים משיצא חוץ להומת ירושלים.....2
- ג. אותן אברים מה הן בהנאה ... מסתברא כמאן דאמר מותרין לא אמרה תורה שלא לתקלה.....3
- ד. רבי יוסי אומר עזאזל וכבס עד שהגיע לצוק.....3
- ה. בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין קרען והוציא את אימוריהן נתנן במגים והקטירן על גבי המזבח קלען במקלעות והוציאן לבית השריפה.....4
- ו. ומאימתי מטמאין בגדים משיצאו חוץ להומת העזרה.....5
- ז. כמין קליעה תנא לא היה מנתחן ניתוח בשר עולה אלא עור על גבי בשר.....5

דף סז.

א. על כל סוכה וסוכה אומרינן לו הרי מזון והרי מים ... בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך

מיקירי ירושלים¹ היו מלוין את המשלה את השעיר לעזאזל עד הסוכה הראשונה. ועשר סוכות היו עושין לו בדרך מירושלים עד תחלת המדבר² בין כל אחת ואחת מיל. ושובת איש אחד או אנשים הרבה בכל סוכה וסוכה מהן כדי שיהיו מלוין אותו מסוכה לסוכה, על כל סוכה וסוכה אומרינן לו הרי מזון והרי מים, אם כשל כחו וצריך לאכול³ כדי שיוכל להביא השעיר לעזאזל אוכל ואפילו אם אינו פקוח נפש ואינו סכנה⁴, ומעולם לא הוצרך אדם לכך.

¹ רא"ש מסכת יומא הלכות סדר עבודת יום הכיפורים והרמב"ם השמיטו ולא ידעתי למה וכן תמה עברוך השולחן העתיד הלכות עבודת יום הכיפורים סימן קסא סעיף טו

² רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג הלכה ז

³ ולשון הרא"ש "אם יצטרך לאכול". הרי דס"ל שמותר לאכול.

⁴ דהותרה לו לאכול אף אם אינו מסוכן, רק שלא יוכל להביאו לעזאזל, נדחה מפני זה ענוי דיוהכ"פ, וכמו שהותרה לו שבת וטומאה, כמו דדרשו מעתי. ולא קשיא מהא דאמרו (יומא דף פ"א ע"א) מה לענוי שלא הותר מכללו תאמר במלאכה, דזה לא מקרי הותר מכללו, מה שקדושת יוה"כ נדחה עבור עבודת יוה"כ, דזהו גופיה קדושת יוה"כ, והוי כמו שאמרו מנחות (דף מ"ח ע"א) חטא בשבת בשביל שתזכה בשבת כו', רק מה שנדחה עבור מוספי שבת שאינן מקדושת יוהכ"פ או תמידין, דמלאכה הותרה בשביל זה ודוק. אור שמח וכן בבן ידיד והביא מהקריית ספר שם ודלא כהרב מים חיים שם ובית המלך דמשמשע שהתירו רק משום חולי כלומר שלא יחלה ויסתכן שם

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

אנשי הסוכה אחרונה לווהו מיל שהוא סוף התחום ונשארו שם ועומדין⁵.
ורואין את מעשיו מרחוק⁶. הרי שהלך אחד עשר מיל. והוא היה מרחיק עוד
מיל עד שמגיע למקום הצוק.

כיצד היה עושה חולק לשון של זהורית שהיה קשור בקרניו כמבואר לעיל
דה מא: חציו קושר בסלע לראות כשילבין וחציו קושר בין שתי קרניו, דאם
יקשר כולו בסלע שמא יקדים וילבין קודם דחיפה וישכח לדוחפו, משא"כ
עתה היה הצמר הלבן שבשעיר⁷ מזכירו. ודוחפו לאחוריו והוא מתגלגל
ויורד, לא היה מגיע לחצי ההר עד שהוא נעשה איברים איברים⁸, ובא ויושב
לו תחת סוכה האחרונה עד שתחשך.

ב. ומאימתי מטמא בגדים משיצא חוץ לחומת ירושלים

ומאימתי מטמא⁹ בגדים המשלח את השעיר, משיצא חוץ לחומת ירושלים
עד שעת דחייתו לעזאזל. וי"א¹⁰ שרק מעת הגיעו לצוק מטמא.

⁵ כי מסוכה האחרונה היו שני מילין למקום הדחייה של השעיר ואתי כר"מ. הר המוריה שם
⁶ ולא היו עושין סוכה אחת עשרה שא"כ לא היה מקרי ארץ גזירה כיון שמן הסוכה רשאין לילך עד לשם בו
ביום. תוספות יום טוב מסכת יומא פרק ו משנה ה
⁷ תפארת ישראל – הלכתא נבירתא מסכת יומא פרק ו משנה ג
⁸ ימי שלמה הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג הלכה ז
[ז] לא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים וכו'. כל זה בזמן שעשו רצונו של מקום וכדת"ר כל זמן ששמעון
הצדיק חי לא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים והוא אות טוב שהעונות משתברים ומתפרקים הרב
עבודת ישראל דף קצ"ט ע"ב וכ"כ מה"ר יהושע בנבנשתי ז"ל בס' עבודה תמה גם מוה"ר יהודה עייאש ז"ל
הביאה הך ברייתא וסיים עלה ומשמת שמעון הצדיק היה בורח למדבר והסרקים פי' אנשים רקים ופוחזים היו
אוכלים אותו וכדאיתא בגמרא ובקשתיה ולא מצאתיה לא רישא ולא סיפא ובר"פ מרף בקלפי מני שם ואזיל
מילי דהוו בזמן שמעון הצדיק וליתא להך התם ותא חזי מאן נכרא רבא הוא הרב פר"ח ז"ל בדין זה אייתי הך
מתניתא בידיה משמא דגמרא דבני מערבא וזה עד ממהר סהדא רבא דליתא להאי מלתא בתלמודין כמו
שנראה מדברי הרבנים ז"ל ועיין בס' בן ידיד מ"ש על דברי הפר"ח ז"ל ובפי' סרקים פי' הרב פני משה ז"ל שם
בירושלמי דהיינו ישמעאלים יושבי אהלים במדבר והרב שיירי קרבן ז"ל פי' הגזלים שהיו במדבר היו אוכלים
אותו עיין שם ועיין מ"ש בהלכות רוצח.
⁹ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ה הלכה ו
¹⁰ לקוטי הלכות כד. בדעת הרא"ש

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

אבל אחר שדחהו אם נגע בכלים ובבגדים, הרי הם טהורים¹¹. שאינו מטמא אלא בשעה שמתעסק בו¹². אבל כשפירש וולד הטומאה הוא כלומר ראשון לטומאה ואינו מטמא כלים¹³. ואף על פי שבשעת מעשיהו מטמא בגדים¹⁴, אם נגע באוכלין אפילו בשעת מעשיהו¹⁵ הרי הם שני לטומאה.

ג. אותן אברים מה הן בהנאה ... מסתברא כמאן דאמר מותרין לא אמרה תורה שלח לתקלה

איברי שעיר המשתלח¹⁶ מותרים בהנאה שלא אמרה תורה שלח לתקלה כלומר דשמא ימצא אחד מן העצמות ויעשה מהם כלי שלא ידע שהם ממנו, ואיך תצא תקלה ע"י דין התורה¹⁷, אלא וודאי דמותרים בהנאה, ו"א¹⁸ שאפילו אם ברח השעיר ולא ירד אחריו להמיתו מותר באכילה שלא אמרה תורה שלח לתקלה¹⁹. ו"א²⁰ שעיקר שילוח השעיר למיתה ועד שלא מת לא נעשית מצוותו ואסור באכילה.

דף סז:

ד. רבי יוסי אומר עזאזל זכנס עד שהגיע לצוק

¹¹ וצ"ע לשון הרא"ש שם "והמשלח היה מטמא בגדים משיגיע לצוק וחזר וישב בסוכה האחרונה עד שתחשך" ואפשר דהרא"ש ס"ל כר' יהודה להלן עמוד ב' וס"ל דר' יהודה פליג אר' יוסי עיין להלן עמוד ב'.
¹² הפירוש השני בראב"ד שם בדעת הרמב"ם וכ"כ בכס"מ ועיין אור שמח "דמשום זה אמרו בפרק ג' מעבודת יוהכ"פ והוא במשנה שם שאחר שדחפו נכנס לסוכה האחרונה, אף שיש שם מי שלוהו אינו חושש שמא יגע בבגדיהם, דלאחר שפירש אינו מטמא בגדים, אף על פי שלאחר שדחהו עומד וממתין לראות אם מת, ואם לא מת צריך לילך אחריו להמיתו, כמבואר שם פרק ד', הא משמר אינו כעושה מעשה". ועיין בנתיב מאיר שם שהוסף "דאחר שדחהו ולא מת אז בשעה שירד האחר שיתעסק במיתתו אם נגע בכלים ובגדים טהורים אבל אוכלין מטמא משום שמתעסק במיתתו אבל כלים ובגדים אינו מטמא מפני שהוא אחר דחייתו לעזאזל ובגדים אינו מטמא רק משיצא חוץ לחומת ירושלים עד שעת דחייתו לעזאזל, אבל כשמתעסק במיתתו לאחר הדחייה אז אינו מטמא בגדים רק אוכלין".

¹³ ולא תימא לאחר דחייתו אלא אפילו קודם דחייתו אם פירש הוא ועשהו אחר פרישתו אינו מטמא כלים. השנות הראב"ד

¹⁴ רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק ו הלכה טו

¹⁵ עיי"ש בכס"מ שתמה על זה אך במל"מ כתב להדיא שהמשלח מטמא אוכלין והם שני. ובש"ת חכם צבי קז הגיה ברמב"ם שלא בשעת מעשיהו דבשעת מעשיהו כיון שמטמא בגדים א"כ עושה אוכלין ראשון, אך באחרונים על הרמב"ם שם הוכיחו שגם בשעת מעשיהו עיי"ש מרכה"מ מעשה רוקח הליכות אליהו ועוד

¹⁶ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ה הלכה כב

¹⁷ ערוך השולחן העתיד הלכות עבודת יום הכיפורים סימן קסד סעיף ח

¹⁸ הרב מים חיים שם

¹⁹ ובירושלמי אמרינן שכשהיה בורח הסרקין אוכלין אותו והעיקר כמ"ש הערוך בערך סר"ק שהם ישמעאלים ועיי"ש באורך ובמעריך למהר"ם לונזאנו בס' שתי ידות שהם גויים והם גנבים לא ישראלים וברור וק"ל.

²⁰ בן ירד שם שכתב דהא כל השילוח אינו אלא שיעשה איברים איברים וכמ"ש שם אין גזרה אלא דבר המתגורר ויורד ופי' רש"י דהשעיר מתגורר בה איברים איברים ועיקר שילוחו הוא למיתה כמ"ש בתורת כהנים והביאו רש"י בכיפור החומש וז"ל יעמד חי מה ת"ל לפי שנא' לשלח אותו לעזאזל ואיני יודע שילוחו אם למיתה אם לחיים לכך נאמר יעמד חי עמידתו חי עד שישתלח מכאן ששילוחו למיתה.

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְּדַף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת יוֹמָא

כבר נתבאר לעיל עמוד א' שמשעת דחייתו אפילו אם ממתין שימות, אינו מטמא בגדים אלא רק אוכלין ומשקין²¹. וי"א²² שמטמא בגדים רק כשהגיע לצוק.

ה. בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין קרעו והוציא את אימוריהן נתנו במגיס והקטירן על גבי המזבח קלעו במקלעות והוציאן לבית השריפה

אחר שמשלח הכהן הגדול את השעיר²³ ביד מוליכו, חוזר אצל הפר והשעיר שהזה דמן לפנים, ואין מפשיט את עורן אלא קורעו ומוציא את אימוריהן ונותנם בכלי שרת, כדי²⁴ להקטירן²⁵.

אך לא יניחם על גבי רצפה שלא יהו קדשי שמים מוטלים כנבלה²⁶, ואינו מקטירן עד לאחר הקרבת המוספים כמו שיבואר להלן דף ע.

ואחר כך מחתך שאר בשרן חתיכות גדולות מעורות זו בזו כמין קליעה, ואינו מפרק אותן²⁷. ומשלחן ביד אחרים להוציאן לבית השריפה. והיו

²¹ עיין מרכבת המשנה הלכות פרה אדומה פרק ה הלכה ו שכך פירש את דברי ר' יוסי ובוה לכאורה פליג אר' יהודה דס"ל דמטמא אף לאחר דחייתו.

²² לשון הרא"ש שם "והמשלח היה מטמא בגדים משיגיע לצוק וחוזר וישב בסוכה האחרונה עד שתחשך" ועיין בלקומי הלכות כד. ובעין משפט ג שהבין מזה דדעת הרא"ש שאינו מטמא אלא משהגיע לצוק ושזוהי דעת ר' יוסי, והרמב"ם פסק כר' יהודה. אולם עי"ל מהמרה"מ פרה אדומה פרק ה הלכה ו שכתב דר' יוסי אתי למימר שאחר דחייתו אינו מטמא, "גמר העסק הוא משנדחה לצוק וכו' יוסי דברייתא ביומא דף ס"ז ע"ב דדרש עזאזל וכבם עד שהגיע לצוק" וא"כ ליכא מקור לרא"ש ולשון הרא"ש אפשר דר"ל "והמשלח היה מטמא בגדים" ולא נחית למימר מאימט מטמא ואח"כ כתב "משיגיע לצוק וחוזר וישב בסוכה האחרונה עד שתחשך" למימר שמטמא אף אחר שהגיע לצוק. לאפוקי מהרמב"ם לעיל, וצ"ע ועיין בתוספתא פרק ג הלכה טו "מאימתי מטמא בגדים מיצא חומת ירושלם דברי ר' מאיר ר' יהודה אומ' משעה שיגיע לצוק ר' שמעון או' משעת דחייתו לצוק" רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג הלכה ז

²⁴ ולא היה מקטירן עתה כמבואר להלן פרק ד הלכה ב "..." ומוציא אימורי פר ושעיר שהכניס דמן לפנים ונותנן בכלי, ומשלח השאר לבית הדשן לשריפה, ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר שיגיע השעיר למדבר ... ומקריב אילו ואיל העם שנאמר ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם, ומקטיר האימורין של פר ושעיר הנשרפין". ומש"כ בפ"ג ה"ז "וקורעו ומוציא את אימוריהן ונותנם בכלי ומקטירן על גבי המזבח ומחתך שאר בשרן" לאו לאמועיגן סידרא אתי אלא איזה עבודה עושה.

²⁵ ואינו חייב להעלותם בכלי, על גבי המזבח ואף על גב דרבינו ז"ל כתב בהלכות עבודת יוה"כ פ"ג ונותנם בכלי ומקטירם ע"ג המזבח דמשמע דחובה להקטירם במגס וכן בהל' קרבן פסח פ"א כתב ומוציא את האימורים ונותנם בכלי ומקטירם הכהן ע"ג המזבח וכן לקמן בהלכות אלו גבי מנחה כתב ונותנן על גבי האישים מכלי שרת דמשמע דחובה להקטירם במגס מ"מ י"ל שלא הוצרך שם רבינו לפרש שאינה חובה אלא סמך על מה שכתב כאן. לחם משנה הלכות מעשה הקרבנות פרק ז הלכה א

²⁶ כס"מ מעשה הקרבנות שם

²⁷ עיין מים חיים שהקשה הרי בש"ם (דף ס"ח.) מבואר דבשעת הוצאתן צריך שיהיה שלם רק בשעת שריפה בנתחין. וברמב"ם משמע דמיד בשעת הוצאתן לבית השריפה היו מנתחין. וצ"ל שלא היו מפרדים לגמרי עד אח"כ. אבל ברש"י לא משמע כן. פתח הבית אמנם צ"ע דבמעשה הקרבנות פרק ז הלכה ב כתב רבינו "וכיצד

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

ממתנינים לשורפם עד לאחר שהיה הכהן הגדול קורא לאחר שהגיע השעיר למדבר כמו שיבואר להלן דף סח:

ו. ומאימתי מטמאין בגדים משיצאו חוץ לחומת העזרה

מאימתי מטמאין בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשרפים²⁸ משיצאו בהן²⁹ חוץ לחומת העזרה.

ז. כמין קליעה תנא לא היה מנתחן ניתוח בשר עולה אלא עור על גבי בשר

ארבעה בני אדם נושאים ב' מוטות, ב' לפנים וב' לאחור, והפר ושעיר מורכבין זע"ז מונחין עליהן קלועין ומשולבים זע"ז וכך היו מוציאים אותם חוץ לירושלים³⁰.

כל הזבחים מפשיטין אותן ואחר כך מוציאים את אימוריהן, חוץ³¹ מחטאות הנשרפות שאין מפשיטין אותם כלל שנאמר את עורם ואת בשרם. ומוציא שאריתן חוץ לעיר, ומנתחין אותן שם כנתחי העולה בעורן, ושורפין אותן שם בבית הדשן, ועורותיהן נשרפין עמהן.

מעשה חטאות הנשרפות, שוחט וזורק דמם כמו שביארנו, ואחר כך קורעם ומוציא האימורים ונותנן בכלי ומולחן וזורקן על גבי האש, ומוציא שאריתן חוץ לעיר, ומנתחין אותן שם כנתחי העולה בעורן, ושורפין אותן שם בבית הדשן הרי שהניתוח אחר הוצאתן ואולי יש לחלק בין פר ושעיר של יום הכפורים לפר ושעיר של ציבור וכה"ג שהורו וצע"ג. ונלענ"ד שכאן היה חותכין חתיכות גדולות כדי שיהו מעורין זה בזה כקליעה אך לא היה מנתח ולאחר שהוציאו היה מנתחם כאברי העולה. ומדוייק לשון הרמב"ם שכאן כתב חותכם ושם כתב מנתחם. ועיין ערוך השולחן העתיד הלכות עבודת יום הכיפורים סימן קסא סעיף טו וז"ל "ולכן צריכין להיות שלימים ובמקום שריפתן יחתכום לגמרי וכמו שביאר בפ"י ממעה"ק ומ"מ מחתכין ומעורות דטוב יותר להוליכן כמין מקלעות". וכ"כ תפארת ישראל – הלכתא גבירתא מסכת יומא פרק ו משנה ג

²⁸ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ה הלכה ה

²⁹ עיין אבן האזל הלכות פסולי המוקדשין פרק יט הלכה ג שדייק הוסיף הרמב"ם תיבת "בהן", ומוכח דדוקא אחר שיצאו וגם הוציאו אותם חוץ לחומת העזרה ועיי"ש מה שפלפל בזה.

³⁰ רא"ש שם וברמב"ם לא הזכיר שהוציאו במקלות ולפי קלועים היינו מעורות זו בזו כמין קליעה כמש"כ לעיל.

³¹ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ה הלכה יח ופרק ז הלכה ב